

Fats Waller:

Klovnurin, ið vildi spæla Hamlet

"Hann tyktist glaður og lukkuligur saman við konu síni Anitu. At hann spældi klovnur, hoyrði við til hansara show", verður m.a. sagt um amerikanska jazz-tónleikaran Fats Waller.

I sambandi við, at 10. Tórshavnar Jazz-, Fólka- og Blues-Festival verður hildin í næstu viku, prenta vit grein, sum danin Birger Jørgensen skrivur sum inngang í skránni til Harlem Musikalin "Ain't misbehavin". Odense Teater framførir musikalina á Jazz-Festivalinum í Norðurlandahúsinum fríggjakvöldið 20. august og leygarkvöldið 21. august.

Eftir Birger Jørgensen - Karin Elsbudóttir umsetti

Jasssagan er full av skroggi, sum torført er at broyta nakkað uppá. Nakkað av skroggnum lýsir Fats Waller sum byttingin hjá teimum hvítu, sum klovnin, ið heldur vildi spæla Hamlet.

Jasshøvundar eru tíverri ikki altíð so væl inni í viðurskiftunum í jarnnáðinum. Ti er tað møguligt í einum annars edrúligum verki sum »Jazzens Hvem Hvad Hvor« (1962) at siggja Fats Waller umtalaðan sum ein stóran pianist, ið søplaði sínar gávur burtur í hurlivasanum:

»Hann var ein av teimum mongu nekarunum, sum mátti breyðføða seg sum klovnur hjá teimum hvítu, og tú fært mistanka um, at hann innast inni helt at hann sveik seg sjálvan, og at hugurin ikki ætíð var tann besti, tá ið hann í steðginum í eini konsert í Keyptmannahavn drakk tvær heilar fløskur av ginni.»

Glaður og lukkuligur

Øll, sum kendu Thomas »Fats Waller« kundu hevja eina heilt aðra mynd av hesum bæði kropsliga og listarlaga stóra jassmanninum. Svend Asmusen, sum spældi saman við honum í Aarhus Hallen á hansara Danmarks vitjan, hevur sagt, at tað als ikki á nakran hátt tyktist, sum um Fats Waller royndi at drukna sínar sorgir ella vónsvik. Tvørturímóti:

»Hann tyktist glaður og lukkuligur saman við konu síni Anitu, ein snøgg dama av tí betra slagnum. At hann spældi klovnur, hoyrði við til hansara show.« Fats Waller hevði ein ótrúligan tosta. Og ein ótrúligan mat-

arlist, sum hansara 130 kilo eru besta dømi um. Tá ið hann spældi í Aarhus Hallen fleyt hann nærmast út um klaverstólin. Hann vendi sær og segði: »Are you all there, Fatsy Watsy?«

Hann át sum oftast triggiar steikir samstundis. Einaferð noktaði ein tænarar at bordreidda við teimum fyrr enn hinir báðir gestirnir vóru komnir til borðs. Millum tær vanligu máltíðirnar gloypti hann pylsuvognamat sum hot doggar og hamburgerar.

Drakk illa

Hansara nýtsla av ginni – og fyrri alt tað eisini av whisky – var milt sagt ræðulig. Hann kundi lagt ta fyrstu helvtina av væl garvaðum alkoholikarum skerflata á beinkin fyrri ikki at siga í greivina. Hann hevði altíð eina fløsku við hondina. Eftir eini vanligari arbeiðsnátt, kundi hann tæma 4 litrar, uttan at tað so mikið sum merktist á honum. Jú, á lagnum kanska. Tað er helst eisini skeivt at tosa um eina arbeiðsnátt. Sum hann segði, er tað ikki arbeiði, so leingi sum tú hevur tað stuttligt. Og hví skuldi tú eisini gjørt tað, um tú ikki hevði tað stuttligt? Skulu vit trúgva hansara samtiðarfólki, stuttleikaði hann sær í hvørji einastu uppgávu, í millum uppgávurnar, allan dagin og alla náttina. Hann hevði kunnað skrivað undir upp á orðini hjá tí íriska høvundinum Brian O'Nolans um, at tú mást velja í millum at doyggja av drykkjuskapi ella av keðsemi.

Víst bleiv brennivínið lagna hansara. Ella virkaði saman við øðrum til, at hann í 1943 bert 39 ára gamal, doyði av lungnabruna orsakað av ventandi mótstøðumegi. Men tá hevði hann í veruleikanum – takk-

að verið hansara lívsgleði og skapanarmegi – livað dupult so leingi. Bert tey nógvu døgnini, har hann ikki hevði tíð til nakkað so týðningarleyst sum at sova, telja væl upp. Sonur hansara Maurice Waller, hevur sagt, at hann kundi vera sum fyrsta dagin í tíggju dagar uttan yvirhøvur at sova.

Undirhaldandi

Fólk søgdu, at Fats drakk, men tey søgdu ikki, hví hann drakk. handan við at hann var klovnurin hjá teimum hvítu koma vit ikki so langt sum ein metur við. Allar hægst nakrar centimetrar. Víst var hann ein klovnur, men í orðsins rétta týðningi. Hann kundi undirhalda út um alt mark.

Hann var ikki klovnur hjá teimum hvítu meira enn Michael Jackson – uttan annars at samanbera – er tað í dag. Hann hevur av røttum verið kallaður ein av teimum fyrstu superstars í USA. Hann doyði nærmast sum ein tjóðarheita. Ein av teimum síðstu upptøkunum við honum er frá einum »Command Performance« fyrri teimum sum vóru innkallaðir í herin í Los Angeles stutt fyrri hann doyði. Hansara seinasta upptøka er ein útgáva av »The Joint is Jump'in«, sum tað sømir seg skaldsligum rættvísi.

»Joint« merkir í hesum sambandi ikki ein marihuana-cigarett, ið annars var ein av teimum fáu lívsnjótilsunum, sum Fats ikki neyt til fulnar – men eitthvørt verthús, har fólk møttust og søtur tónleikur var til. Uttan mun til á hvørjum »joint« hann setti sínar stóru fótur ella plantaði sínar fingrar, sum gleivaðu um ein decim, svingaði hann øllum á høvðið. »The joint was really jumpin'«, sum Louis Armstrong segði: »Fats er burtur, men fyrri mær er hann hjá okkum.

Hansara góði hýrur fer at liva í fleiri ættarlið. Hverja ferð onkur nevni hansara navn, lýsa allir skortarnir upp í eitt stórt flenn, ið tú næstan hoyrir siga: »Yea, yea, yea, Fats is a solid sender, ain't he?« Við øðrum orðum ein av dreingjunum.

Væl við dāmurnar

Genturnar mugu við heldur ikki gloyma. Sum Luther segði, verður tann, sum ikki elskar vín, kvinnur og sang ein tápulingur alt sitt lív. Tað kundi eftir Fats verið umskrivað til »Gin, konu-fólk og tónleiki«. Fats var væl við dāmurnar. Sum Maurice Waller sigur, er tað ringt at siga nei, tá ið dāmurnar bjóða seg fram:

»Tað tók sína tíð hjá beiggja mínum og mær at læra tað, hann segði, at vit skuldu vitja eitt systkinabarn, men sig tað ikki fyrri mammu. Vit funnu út av tí, tí at hann altíð keypti eitt klaver til sínar elskarinnur, so hann hevði nakkað at spæla uppá, tá ið hann skuldi vitja tær.«

»Soleiðis fleyg hann frá reiðri til reiður. Vit koyrdu undir hvønn annan og søgdu: »Hatta er helst ein nýggj ein. Pápi helt, at hann

snýti okkum, men vit vistu hvat gekk fyrri seg, og tað visti mamma eisini.«

Fats Waller var úti fyrri ættarhatri. Tá ið hann flutti við familjuni frá Harlem til ein mest sum hvítan býarpart á Long Island, varð eitt kvöldið brendur ein KKK-krossur í urtagarðinum hjá honum. Hann skrivaði saman við sínum fasta teksthøvundi Andy Razaf »Black and Blue«, sum greitt snúði seg um ættarhatur. Men tað hevur eftir røttum verið sagt, at hann í sínum tónleiki ikki var so nógv fyrri at stríðast móti órættvísi:

»Honum dámdi best at speireka mentanna hjá teimum hvítu við so stórum snildi, at tey neyvan nakrantíð vóru við tað. Tá ið hann kendi seg forsmáddan, flenti hann heldur at tí enn at beinleiðis at stríðast í móti. Tað var helst hansara »personality.« (Paul Machlin).

One never knows, do one?

Framúr góður klaverleikari

Fats Waller var ein av teimum størstu klaverleikarunum í landinum, og uttan iva tann týðningarmesti

- Tá ið Fats Waller doyði í 1943, bert 39 ára gamal, hevði hann í veruleikanum livað dupult so leingi, skrivur danin Birger Jørgensen m.a. í hesi greinini

innan tann sokallaða »Harlem stride piano style« við tí einastandandi James P. Johnson, sum sínum besta lærimeistara. Hann var tann gávuríkasti jassorganisturin og hevði Count Basie millum sínar næmingar. Við sínum smábólkunum, sum kallaðust »Hits Rhythms«, stóð hann fyrri nøkrum av teimum sterkastu, lívførastu og mest svingandi jassinspælingunum í 30-árunum. Lívførar, tí at tær avspegluðu eina óhugsandi lívssákoðan. Ein lívssjáttan, sum er við á framfýrluni um kvöldið.

Var tað ikki júst íspeglin, sum við hovið kundi siga harrafólkinum tann hvassa sannleikan.

Fats Waller var ein litríkur klaverleikari. Frá hansara hond stavar ein langur listi av lögnum í tí føstu jass-skránni og harfyri eisini ein mongd av væl um-